

Comentariul romanului Istoria ieroglifica scris de Dimitrie Cantemir - a doua parte

Istoria ieroglifica este o scriere singulara, prin complexitatea ei, in literatura noastra si cu un destin dintre cele mai ciudate, in sensul ca a ramas multa vreme necunoscuta fiind tiparita la mult timp de la moartea scriitorului, abia in cea de a doua jumătate a secolului trecut, in editia completa a operelor lui Dimitrie Cantemir, aparuta sub egida Academiei Romane (1875-1877).

Acesta este o situatie specifica unei culturi asupra careia si-au pus, mereu, amprenta avatarurile istoriei, nesiguranta si nestatornicia oranduielilor. Nepublicarea la timp a acestei capodopere a avut urmari dintre cele mai nedorite asupra evolutiei literaturii noastre. Daca Istoria ieroglifica ar fi fost publicata la vremea ei, literatura noastra ar fi avut un alt sens. Romanul romanesc ar fi aparut cu aproximativ un secol si jumătate mai devreme. Scriere dificil de clasat, Istoria ieroglifica este, in primul rand, un roman alegoric. Istoria ieroglifica este construita, in intregime, pe baza de alegorie. Mai mult decat un procedeu stilistic, alegoria devine aici, o figura de compozitie.

Modelele de roman alegoric sunt romanele medievale: Le Roman de la Rose (Romanul Trandafirului) si Le Roman de Renard (Romanul Vulpoiului), cu care Istoria ieroglifica a fost, de altfel, comparata G.Calinescu o numea "adevarat Roman de Renard romanesc, in sa cu scopuri polemice" (Istoria literaturii romane de la origini pana in prezent).

Cu toate acestea, adevaratul model al Istoriei ieroglifice il constituie Fiziologul, carte populara greceasca, bizantina, care a circulat, in traducere, la noi, in secolul al XVII-lea si din care D.Cantemir va fi imprumutat, probabil, si unele masti animalice exotice: fiul (elefantul) si inorogul (unicornul sau licorna) Un alt model, declarat al lui D. Cantemir il formeaza, dupa cum ne marturiseste el insusi in prefata Etiopicele lui Heliodor, scriitor grec din secolul al IV-lea, de la care a imprumutat procedeu tehnic al inversarii ordinei narrative, al dispunerii inceputului la mijlocul povestirii si al mijlocului la inceput.